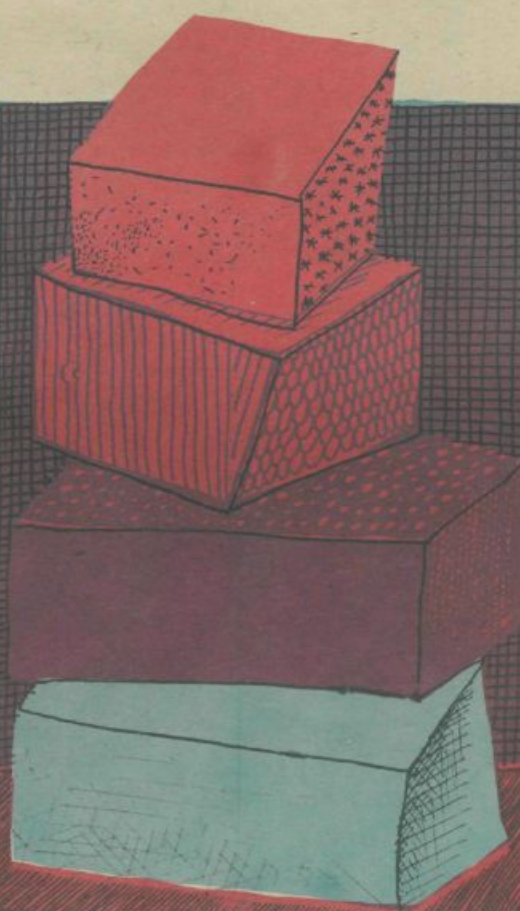

Postnina plaćana
v gotovini!

MOGOČE NI VSE ATENTAT, KJER SE STRELJA

Ob zadnjem atentatu na ameriškega predsednika so strani vsakovrstnega našega časopisja pokazale že malo prehujo sprejemljivost za vsakršne primitivne buržoazne trike!

Ne gre toliko za vprašanje, ali je bil zadnji atentat v Californiji čisto zaresni atentat ali ne. Mimogrede: domneva, da je bila vsa scena režirana, ni neutemeljena, čeprav jo je pri danem evidenčnem materialu težko dokazati, da pa se nakazati precejšnja verjetnost upravičenosti takšne domneve.

Če je bil sam atentat preračunan trik ali ne, pa je naš tisk nasedel pri kopiranju najprozornostnejših „prijaznih“ motivacij atentatorke. Tako sem v nekem našem poročilu o vsej zadevi našel med drugim na čudno mistificirano vlogo t. im. Simbiotične osvobodilne armade (nadlje SLA), ki bi naj bila domnevno povezana s tem atentatom. Pisalo je približno, da bi naj atentatorka Moorova nekaj zavidala slavi Pat Hearst, in da jo je hotela v tej slavnosti prekositi z atentatom na predsednika. (!!!) Pri vsem tem je naš časopis imenoval SLA „grupo skrajne levice“, s čimer je še enkrat dokazalo, da sploh nima pojma o dejanskih razmerjih v vrstah ameriške levice.

Da bi vsaj v krogu Tribuninih bralcev ne bilo takšne slepote, se sklicujem (v zelo kratki obliki) na dve reakciji v dveh najbolj izpostavljenih glasilih t. im. ameriške skrajne levice. Gre za „Ramparts“ iz maja 74 in Los Angeles FREE PRESS Volume 11,31. maj 74. Ramparts se sprašuje o prvi vlogi SLA glede na po njej izvršeni uboj šolskega nadzornika Arcusa Fosterja (črnci), ki je na področju Oaklanda uvajal celo demokratične reforme šolstva. (Ta članek je bil v celoti preveden v Wiener Tagbuchu) Tako Ramparts kot Free Press se strinjata v oceni, da gre v primeru SLA za perfidno provokacijo, ki je po svojih značilnostih povsem kontrarevolucionarna. Free Press (ki je za nianso bolj „skrajno levo“) je priobčil še precejšnjo količino dokaznega gradiva, ki govori v prid domnevi, da je ves džumbus SLA konkretna policijska provokacija. Vodja skupine Donald de Freeze je bil namreč pred svojo „revolucionarno dejavnostjo“ vse kaj drugega kot revolucionar. Sodelavci našega „skrajno levega“ časopisa so se dokopali do kazenske evidence de Freezeja, ki kaže, da je fant bil kar hud pridanič in bi za svoje kriminalne prestopke moral kar lep čas sedeti. Namesto lepega števila let pa je sedel v zaporu samo slaba dva meseca, kar je več kot upravičen temelj domnevi, da so mu policijske avtoritete ponudile možnost samoodkupa, ki jo je brezkrupolozni de Freeze očitno oberoč sprejel. To pa je bila določena vloga v vsestranski ofenzivi na radikalizem v ZDA. Californijska policija se je bila od konca šestdesetih let doobira kompromitirala s svojimi akcijami zoper levičarske demonstracije in s svojo nasilnostjo na univerzitetnem teritoriju, kot tudi v črnskih getih. Ideja o pranju lastnega perila na ta način, da pokažeš umazanost nasprotnika, pa ameriški policiji že dolgo ni tuja. Celotna manipulacija je bila tako usmerjena k prevladi javnega mnenja, da bi le-to glasneje začelo zahtevati uvedbo reda in miru.

Osebnostne zgodovine nekaterih članic in članov SLA vsestransko potrjujejo domnevo, da v svoji labilnosti in nepoučenosti niti niso vedeli, v kakšno igro so bili potegnjeni. Višek je vsa stvar dosegla z ugrabitvijo Pat Hersta, da je vsa Amerika začela objokovati ubogo milijonarsko družino. Neizbežni sklep je potemtakem, da kaotične sile ogrožajo vzpostavljene red, ergo: velja krepiti policijske sile.

Ker mi gre v tem trenutku predvsem za hitro kontrainformacijo, puščam ob strani še mnogo zanimivih dejstev in analizo, ki bi se morala spustiti v večje število vprašanj strukture vsega dogajanja.

Glede na povedano si je mogoče misliti tudi to, da je bil zadnji atentat na Forda plod „prefinjene“ logičnega sklepanja konzervativnega zakulisja, ki je eno provokacijo pridružil drugi, ki pa bi utegnili koristiti okrepitevi blede Fordove figure.

D.Š.

PRIPIS K ČLANKU D.Š.

S karikaturom, ki jo je ponatisnilo na zadnji strani 10. oktobra, je „Delo“ spet zgrešilo glavo žeblice in udarilo po prstih, samo, po čigavih? Gre za očitno aluzijo na „pogostost atentatov na Forda v zadnjem času“, ki ima lahko nedolžen, hudomušen videz le v nerazumevanju političnega konteksta, v katerem je nastala. Karikatura govori amerškemu bralcu (budnemu očetu, davkoplačevcu...): Atentat levičarskih ekstremistov je povzročil, da se je tudi tvoj otrok pričel igrati atentat na predsednika (na poosebitev svobodne družbe, na očeta domovine, skratka, posredno na tebe samega) in ko odraste, bo take reči tudi zares počel, če tega v kali ne preprečimo (z vsemi vrstami policijskega in drugačnega nasilja nad dejanskimi levimi silami v ZDA, pa naj so „skrajne“ ali ne). Spet star buržoazen trik, kakršnim pa naše časopisje vztrajno naseda.

J.V.

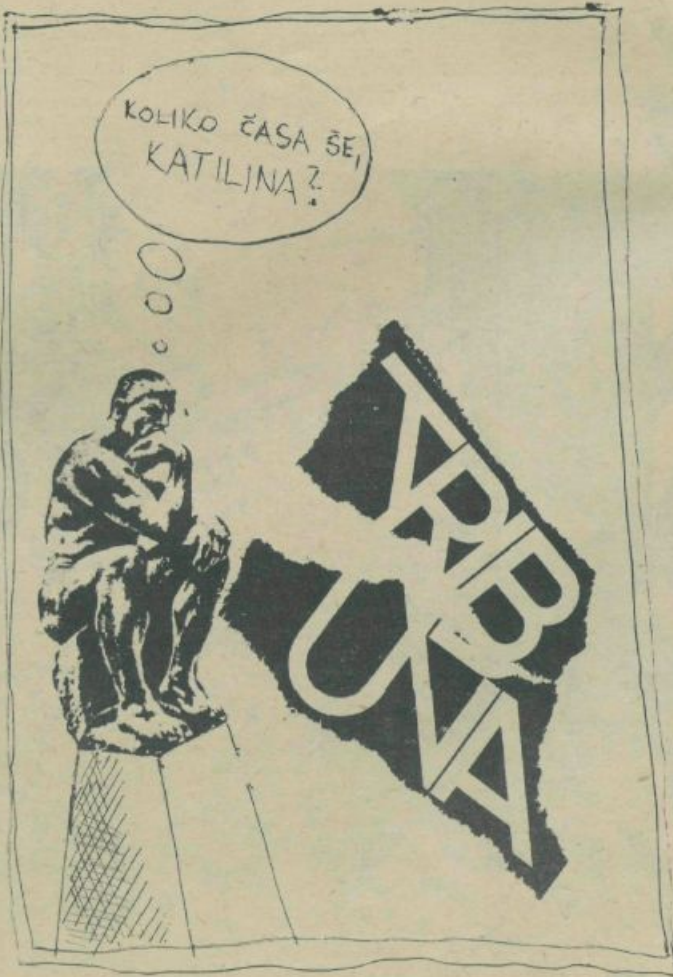
Po sprejetju statuta začeti po novem — administrativni ukrepi brez efekta, če ni sprememb na šolah

Razprava in sploh vse, kar se je govorilo na šolstvu je pokazalo na stara dejstva in opozorilo na nekaj novih. Statuti visokošolskih zavodov — normativna konkretizacija zakona na fakultetah se terminsko primorani le pišejo, v glavnem jih sooblikujejo tudi študentje. Ob vsem je značilna nestrpnost, da bodo statuti zakonsko opredeljeno reformo visokega šolstva rešili in stvar bo ad acta. Ob praktičnem izvajanju akta pisanja statuta pa so študentje naletevali na profsorsko monopolno steno odvrčanja in se še vedno ubadajo z njim. Vse kaže, da se študentje, ki so aktivni, borijo za posamezne koncesije. Tako ozračje zgovorno priča o dveh blokih na fakultetah, ki se grejo trgovino. Odnos med partnerji je odvisen zlasti od aktivnosti študentskega partnerja. Obe strani pa se večkrat tudi s kančkom manipulativne sile sklicueta na tretjega partnerja — uporabnike, ki še vedno pri vsem nišo prisotni. Delegati na konferenci, ki so izumili čisto konkretne težave, s katerimi se srečujejo pri delu, so v razpravah ostajali na nivoju izražanja nemoči in registracij manipulacij. Niso pa bili podali širšega pogleda na stvar. Pogrešali smo predvsem celotne alternativne rešitve študentske aktivnosti v samoupravnih organih. Dolžnosti soupravljati visokošolski zavod brez ozira na socialne, politične in druge manifestacije stanja na šolah predstavlja politični imperativ, ki ima vse šanse, da ostane zgolj na nivoju normativnega. Tudi insistiranje na tekočem vsebinskem spreminjanju učenja v obliki uveljavljanja sprotne študija, rednega opravljanja izpitov, kolokvijev in delnih izpitov ne ostaja na nivoju kompromisarskega ublažnega reformiranja temveč olepševanja šol. To je poskus, da bi ugodili nekaterim veleinstitucijam, ki občasno dajejo na dnevi red tudi učinkovitost visokega šolstva. Primer tega je dala delegatka z veterine. Tam so v prid sprotne študija postavili brucem vse izpite za pogoj za vpis v drugi letnik. Stvar se na ta način očitno ne bo izboljšala. Brez danih alternativ negiranja sedanjega v smislu radikalnih sprememb (ukinitve izpitov, samostojno delo, predavanja — debate o prej samostojno predelanem gradivu...) bo univerza še vedno ostajala konzervativna institucija meščanske ničevosti, kljub nenehno novim zakonom. Utopija o ukinitvi univerze postaja realna alternativa.

Franc Hmeljak

IMPROVIZIRANE DELEGATSKE TEZOV-SKE ZAPOVEDI:

1. študent mora vedeti, da ima svojega delegata
2. študentje morajo poznati svojega delegata
3. delegat mora obvezno biti na vseh zbiorih študentov, svetih letnikov
4. študentje morajo vedeti, kaj se dogaja, pripravlja na svetu letnika
5. zbor študentov zavezuje delegate študentov, da v svetu fakultete iznesejo, sprožijo akcije za sklepe zbora
6. tudi sami delegati morajo biti nosilci pobud po izvajanju M. Sifrtarja na problemski konferenci zapisal.

Glavni urednik Jože Skrtj, odgovorni Jadran Sterle. Številko 4 so uredili Srečko Fišer, Franc Hmeljak, Mitja Košir, Andrej Mrevlje, Jadran Sterle, Jože Vogrinc, Ifigenija Zagorčnik (tudi lektor) in Alojzij Zorman (likovni + tehnični).

TRIBUNA — izdajatelj: svet: Smilja Amon, Božidar Debenjak, Spomenka Hribar, Robi Kovča (predsednik), Marko Morel, Peter Pal, Andrej Pengov, Vili Pšeničny, Boštjan Pirč, Darko Štrajn, Janez Vodičar, Pavle Zgaga ter glavni in odgovorni urednik po funkciji.

TRIBUNA — študentski list, izdaja Univerzitetna konferenca ZSMS, uredništvo in uprava: 61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 1/II — soba 86, telefon 21-280, tekoči račun 50101-678-47420, stavek študentski servis, tisk: tiskarna Ljudske pravice, letna naročnina 35 din, poštnina plačana v gotovini, rokopiisov ne vračamo. Oproščeni temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št.: 421-1/72 od 22.1.1973.

ČIGAV JE STATUT NA FSPN?

Čeprav bo do sprejetja novega statuta fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo treba premisliti celo vrsto ovir, pred njegovimi bodočimi uporabniki pa stojijo ure in ure do dokončne izdelave, lahko to kar je narejeno, analiziramo in rezimiramo, čeprav z nekoliko drugačnega zornega kota, kot je to v navadi. pustimo za kakšno drugo priložnost podatke, kaj in koliko je narejenega (vsekakor ni tako malo in tako slabo, kot nekateri pravijo) in se za trenutke ustavimo pri delu dveh skupin študentske populacije na FSPN, posebno pa pri tisti, za katero bi brez pomislekov rekli, da je eden od nosilcev trenutnih procesov na fakulteti. Nujno je pripomniti, da dejavnost študentov še vedno reprezentira skupina študentov, ki ji ni ravno vseeno kaj se dogaja na fakulteti in da je še vedno večji del kolegov neprizadetih glede procesov okrog njih, pa čeprav gre za stvari, ki lahko bistveno vplivajo na njihov študij. Ta aktivna skupina, ki je (razveseljuje) tudi čedalje večja, je organizirala javne razprave o zakonu o visokem šolstvu, prvi krog zborov študentov, na katerih je potekala javna razprava o statutu ter evidentacijski postopek za samoupravne organe na FSPN in je v primerjavi z delom na nekaterih drugih fakultetah narejen korak več h končnemu cilju.

Edina napaka teh ljudi je entuziazem, s katerim so, po mnenju nekaterih, „obremenjeni“, in kot takšni so, izdelana tarča za zasebno in javno kritiko tistih, ki se imajo za predstavnike študentskega javnega mnenja (Tribuna, Radio študent).

Del njihovega novinarskega kadra študira prav na tej fakulteti, in to je tista druga skupina, katere prispevek je pri procesih uresničevanja določil zakona o visokem šolstvu, pri javnih razpravah o statutu — ničev.

Ne gre za njihovo celotno angažiranost, marveč za opravljanje temeljne pravice in dolžnosti, da so soustvarjalci tega statuta, ki je, končno, tudi njihov statut, katerega določila bodo veljala tudi za njih. Njihova udeležba na javnih razpravah in poznavanje statuta sta minimalna, če je o tem sploh mogoče govoriti, toda oni se še vedno postavljajo v pozicijo kritikov količine in kvalitete dela, pisanosti študentov in statuta. Vse to ne temelji na nepoznavanju in v imenu objektivnosti, ki je v tem primeru izključena.

Takšna praksa je nesprejemljiva, še manj pomaga uresničevanju tistega, za kar se zavzemajo (zahtevan položaj študenta v študijskem in samoupravnem procesu) in je tudi čas, da to že enkrat spoznamo.

Zoran Senkovič

29. REDNA SEJA PZS UNIVERZE

Petek 17.10.1975 — Na 29. seji pedagoško znanstvene sveta univerze v Ljubljani so izvolili ali ponovno izvolili 31 fakultetnih profesorjev. Od tega jih bo kar 12 predavalo na biotehnični fakulteti, 6 pa na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo. Zgleda, da se naravoslovcem obetajo novi časi. PZS je tudi potrdil sprejem treh predavateljev za novo usmeritev: Splošna ljudska obramba na FSPN.

V nadaljevanju je PZS sprejel poročilo komisije za strokovno oceno prijavljenih kandidatov za učitelje predmeta „Osnove vseljudske obrambe“. Komisija je imela nemalo težav z vrednotenjem strokovnosti kandidatov, ki imajo v vojski čine, ki jih je težko prevesti v jezik univerzitetnih nazivov. Komisija je zato sprejela le tiste kandidate, ki imajo končano ratno šolo ali vojno akademijo, ker meni da strokovno znanje teh kandidatov lahko primerjamo z izobrazbo znanstvenih delavcev, saj delo v vojski zahteva izredno tehnično in tudi družboslovno znanje.

M.S.

FOTO: LIDIJA ŽUNIČ

FOTO: LIDIJA ŽUNIČ

TRIBUNA V PRESTOLNICI SFRJ

(ni poročilo, ni komentar, ni potopis, ...)

Iz teh in onih vzrokov so v zadnjih letih službena potovanja Tribuninih urednikov bolj redka in ko že kam greš, je treba opraviti kak ducat reči, od uradnih prek poluradnih do neuradnih (ampak prijateljskih, ne „privatnih“). Potem vpliva na stil in če bo kdo rekel: „stil, to je človek“, mu povrnimo, da po isti logiki nepismeni sploh niso ljudje, kdor pa ničesar ne napiše, ga štejemo med nepismene...

No, nekega dne nam pride na uredništvo pisemce iz Beograda: vabijo nas na sestanek komisije za izobraževanje pri Zvezni konferenci ZSM Jugoslavije, ki plača stroške, spodaj pečat in podpis našega šefa iz IOjevskih časov, Borisa Muzeviča. Fino, pravimo, obiskovali bomo še študenta pa Vidike, šli bomo na „karadjordjevu niču“, doda Frane.

Sestanek se je imel vršiti v petek, sedemnajstega, dopoldne. Naši funkcionarji Robi, Marko in Lojze so odinili proti vzhodu že večer prej s spalnikom, s Franetom pa sva se odločila za letalo.

Peljala sva se s skupino kmetič zadružnic iz Postojne, ki so si šle ogledat neko posestvo pri Beogradu pa še Beograd zraven. Večina se jih je prvič peljala z letalom in so rekla, da bi se lahko bili spomnili nanje že prej kot po trideset letih, ter da zdaj tako ali tako nobeden več noče letati na kmetih, ampak zraven so bili tudi novinarji od Kmečkega glasa in so pofotografirali ta dogodek.

V prestolnici je pihal jugo, bilo je topleje in lahkeje kot v Ljubljani. Stavbo družbenih organizacij na Bulevaru Lenjina je bilo videti že od daleč, potka od avtobusne postaje je bila okrašena z napisom „Samo za službene puteve“ in ko sva se približala nebotičniku na nekaj metrov in pogledala kvišku, sta bila v vidnem polju samo steklo in beton in čisto na koncu goraj modro nebo. V tisto smer, do trindvajsetega nadstropja, sva se odpeljala in takoj, ko sva prišla, se je sestanek začel.

Začel se je razširjeni sestanek komisije za izobraževanje pri predsedništvu zveze socialistične mladine Jugoslavije. Po uvodnem referatu, v katerem je Boris Muzevič orisal dogajanja pred in po kongresu med študenti in na koncu sklenil s ugotovitvijo, da trenutna aktivnost študentske mladine v izvajanju Akcijsko-političnega programa nalog ZSMJ in v samoupravnem spreminjanju visokega šolstva ne zagotavlja uspešnosti dela ZSM. Da bi se izboljšal a, bo potrebno konkretno delo na sleherni fakulteti in visoki šoli. Zatem ko se nihče izmed prisotnih ni opogumil da bi povedal, kako dela ZSM v sredini, katero je predstavljal, so se prisotni zedinili za odmor. Po odmora znova tišina, nakar so se udeleženci začeli oglašati. Iz vseh razprav lahko sklenemo, da si osnovne organizacije ZSM prizadevajo postati središče napredne študentske mladine. Vendar pa s tem, ko smo zedinili dve organizaciji, zdaj ne moremo še govoriti o akcijskoidejni enotnosti vse mladine. Ta se bo pokazala šele z delom. Dosedanje delo pa je pokazalo po mnenju razpravljalcev, da ravno v povezovanju z ostalo mladino še niso naredili skoraj ničesar.

Enotnost mladih bomo gradili s povezovanjem interesov in akcij vseh mladih, tega pa še ne more zagotavljati enotna družbenopolitična organizacija. To so misli diskusanta iz Hrvaške, ki je tudi edini globlje razpravljaj na podlagi prej izdelane analize. Ostali so ostajali na nivoju govorniškega improviziranja. Ti ostali, predstavljali so univerzitetne sredine Beograda, Splita, Vojvodine, Ljubljane, Črne gore, Kosova an Makedonije (po vrstnem redu) so se dotaknili tudi vprašanj reforme univerze, socialnoekonomskega položaja študentov in organizacijske sposobnosti ZSM na univerzah. Vendar so te razprave ostajale na nivoju normativnega s kančkom hvalisanja o številu članov v ZSM in tamanjem nad objektivnimi okoliščinami, ki pogojujejo delo.

FOTO: SONJA BEZENŠEK

AZEM VLASI, predsednik ZSM Jugoslavije, je podal splošno sliko zdajšnjega stanja na univerzi. Za to stanje, za katerega je značilna politična neorganiziranost, je po njegovem mnenju glavni vzrok konstantno povečevanje števila študentov (ker so potem slabe študijske razmere itn.).

ZSM v takem položaju v bistvu nima pravega dela, vodstva na vseh nivojih so se premalo angažirala za boljšo organizacijo študentske mladine (konstituirale so se OO in funkcionarji ZSM so si mislili: „konečno smo udesili to bolno študentsko pitanje“), enotnost („zajedništvo“) mladine doslej ni bila postavljena na prave temelje. Skratka, „ako se negde najmanjše može reči, da su se na osnovi nove ustave promenili odnosi, onda je to na univerzitetu.“

Zato se mora ZSMJ na vseh nivojih s temi stvarmi ukvarjati tudi bolj organizacijsko, z organizirano akcijo ZSM v celoti je treba skupne probleme univerze potegniti iz univerzitetnega okvira (vsa družba mora spoznati, da so to družbena vprašanja). ZSMJ se mora tudi nenehno zanimati za ideološka gibanja med mladino. Tovariš Vlasi je poudaril, da zdaj ni nenormalnih situacij oziroma organiziranih ekscesov kot npr. 1971 v Zagrebu ali 1968 v Beogradu, vendar pa še vedno obstajajo grupe in grupice („zadovoljni smo, medjutim ne smemo tme da se zadovoljavamo“). Take grupice iščejo zatočišče ravno na univerzi, zato mora biti ZSM domiselnejša pri delu s študenti, ti se ne zadovoljujejo s predavanji; potrebni so „debatni klubovi, kružoci“ itd., česar pa se nekateri funkcionarji bojijo, ker študentje včasih postavljajo neprijetna vprašanja.

Osnovni cilj ZSMJ ni formalno ta, da bi pritegnil 100 % mladih, temveč ustvariti mladinsko socialistično gibanje, ki bo maksimalno mobiliziralo študente za akcijo. Med dolgoročnimi akcijami je ena najpomembnejših udeležanje koncepcije usmerjenega izobraževanja. visokošolsko - izobraženi ljudje naj bodo zaposleni v ustreznih poklicih, ne pa „npr. kao milicioneri“.

Na vseh višje in visokošolskih ustanovah je treba realno oceniti stanje in glede na oceno naj bojo usmerjene konkretne akcije (opirajoč se na 9. kongres ZSMJ, 10. kongres ZKJ, Ustavo itn.), pri tem pa je nujna angažiranost ZK, sicer ne bo „odgovarajočih rešenja, ni efikasnih akcija ni realnog sagledavanja problema“.

razprava je v celoti pokazala na pogled posameznih funkcionarjev ZSM po Jugoslaviji na delo te mladinske družbenopolitične organizacije med študenti. Opisano stanje ni nič kaj rožnato, podobne temu so bile tudi razprave. Ob vsem smo pogršali tudi rosenje vizije delovanja ZSM na visokošolskih zavodih.

Po vtisih in zapis zapisala Jože Vogrinec in Franc Hmeljak

DEŽELA BASKOV

V deželi Baskov, Baskiji, uradno delu španjske države, je že 39 let odpor proti fašizmu počnejši kot v kateremkoli drugem njenem delu. Mrzno proti madriškemu diktatorju stopnjuje stalno zatiranje baskijskih želja po svobodi, ki se po svoji brutalnosti ne more primerjati z ničemer podobnim v Evropi. To je Baskijskemu osvobodilnem gibanju posebno značilnost in ga močno približa podobnim osvobodilnim gibanjem v Tretjem svetu.

Baski so narod, ki z svojimi značilnostmi zavzema poseben položaj v Evropi. Še danes se lahko razčistile kontraverze o njegovem prvobitnem izvoru. Veliko jih postavljajo med avtohtone domorodce v Evropi. Seveda ni vzrok, da so Baski od nekdaj zahtevali neodvisnost, ohranitev svojega tisočletnega jezika in kulture, samo v tem.

S končno postavitvijo meje med Španijo in Francijo 1856 leta, so Baskijo razdelili na tri francoske in štiri španske pokrajine. Nekaj let pozneje so Španci zapečatili oblast nad Baski tako, da so jim vzeli tradicionalne FUEROS, pogodnosti, ki so jih imeli prav od španskega kralja. Trenutni položaj Baskov v Španiji in Franciji se je delno zboljšal na primer glede tega, da v Franciji niso pod tako močnim tuznarovalnim, nasilnim pritiskom. To pa nikakor ne pomeni, da tega pritiska ni, toda tu je milejši, ima sodobno obliko.

Naš članek je posvečen predvsem situaciji v Španiji. Pod geslom 4+3=1 (kar pomeni štiri španske in tri francoske pokrajine so enotna in neodvisna baskovska narodna država) se Baski borijo tudi z orožjem v roki proti „kolonijalizmu iz Madrida“, kakor sami imenujejo špansko vladno 1936. so Baski pod republikansko vlado lahko v Guernici razglasili svojo republiko, Euzkadi (to pomeni po baskovski - dežela Baskov). Toda že leta 1937 so nemški in španski fašisti Guernico popolnoma porušili.

Po Francovi zmagi so v španskih baskijskih pokrajinah izvršili radikalno „očiščenje“, ki je naj na zunaj izbrisalo vse, kar je lahko spominjalo na baskovsko državo oziroma baskovsko ljudstvo.

Po tem se nič več ni spremenilo. Baskovske kole so zaprte, vsako tiskanje na baskovskem jeziku je najstrožje prepovedano. Kdor se kakor koli izrazi za idejo neodvisne narodne baskovske države, ga zapre španska policija. Na „obdelavo“ lahko pride k znani Guardia Civile, specialistom za mučenje, članom tajne policije SIS ali BPS, ali pa „odredom oborožene policije“, ki jim zaradi njihovih sivih uniform in posebne nasilnosti rečejo „gestapovci“.

Kot smo rekli, že sama uporaba baskovskega jezika lahko služi policiji za opravičilo, da nekoga zaprejo. „Zakon proti bandizmu in terorizmu“ je tako elastičen, da so obstoječe meščanske svoboščine le farsa in da

je potencialno vsak sumnjiv. Voja sodišča so izrekli kazni do dvanajst let tistim Baskom, ki so iz protesta stopili v gladovno stavko. Če pri kom dobijo protidržavne letake, ga kaznujejo s šest do osem leti. Najbolj pretresljiv je pa seveda nedavni primer, ko so obsodili pet revolucionarjev, od tega dva Baska, na smrt. Niti podatek, da so bili „zločinci“, zaradi katerih so bili usmrčeni, celo bolj ali manj nedokazani, ni nič

posebnega. Eden izmed Baskov je imel celo veredostojne priče, da je bil na dan dejanja v Franciji.

Francov poskus, da nasilno zlomi boj za neodvisnost naroda z 2,5 milijonov prebivalcev, se je izjalovil. Odpor raste iz dneva v dan. Še posebej zato, ker se je v baskijskem osvobodilnem boju v zadnjih petindvajsetih letih pojavil nov element - socializem, komunizem. Levi študenti so leta 1952 v Bilbao, centru baskovske težke industrije, ustanovili „EKKIN“, skupino, iz katere izhaja ETA (Euzkadi Ta Azkatasuna, Baskija in Svoboda).

ETA se ne želi indentificirati z baskovsko buržoazijo, ki je po njenih besedah „progresivna v odnosu glede na nacionalno vprašanje in reakcionarna do socialnega“. Ravno tako se ne želi enačiti s komunisti, ki so po njihovem mnenju „progresivni do socialnega vprašanja in reakcionarni do nacionalnega, ki da ga ne razumejo pravilno“. To pa seveda ne izključuje povezave ETE z temi gibanji, ker ji namreč podobna vsem progresivnim gibanjem v Španiji: organizirati enotno fronto vseh antifašističnih sil v boju proti Francovemu režimu. Zato ETA deluje v štirih smereh:

A) Politično - s pomočjo propagande in agitacije, ki odkriva značaj Francove fašistične diktature.

B) Socialno - agitirati predvsem med delavci za socialistične spremembe, za socialistični značaj revolucije.

C) Kulturno - ohranjati baskovski jezik, organizirati baskovski šolski program, gledališke skupine in podobno.

D) Vojaško - tolči sovražnika na vseh področjih in z vsemi sredstvi tam, kjer najmanj pričakuje.

Obstoječemu režimu v Španiji dela največ težav vojaška dejavnost baskovskega osvobodilnega gibanja. Neprestano napadajo policijske kasarne in policiste, fašistične pisarne itd. Ustanovili so tudi revolucionarno sodišče, ki obsoja na smrt največje krvočrnežne med fašisti. Kazen se navadno tudi izvrši. Vsi se še spominjamo, ko so s precizno organizirano akcijo vrgli v zrak admirala Carrera Blanca. Admiral je bil Francova desna roka in njegova smrt močen udarec njegovemu režimu.

Kakšna je bodočnost gibanja ETA in seveda celotne Španije? Danes, ko vsi govorijo o skorajšnjem koncu, o propadu fašizma (verjetno ni majhen vpliv portugalske revolucije), se mi ne zdi smiselno, da bi v tem kratkem prikazu še jaz svoj lonček zraven prislonil. Poudariti pa moram naslednje: veliko gibanj v Španiji ne odobrava revolucionarne taktike gibanja ETA.

(Za primer gled DELO -sobotna priloga 18 oktobra, izjave Santiago Crilla, generalnega sekretarja KPS).

Eta pravi o tem naslednje: „Mi planiramo tudi ustanovitev gverilskih odredov... Mogoče bomo rabili tudi 20 let, preden nam bo uspelo uresničiti načrte. No, tudi revolucija je dolgotrajen proces. Toda nekaj je gotovo: teror frankistov lahko razbije samo dobro pripravljena in organizirana vojska“.

Baski ne čakajo. Zgodovinske iskušnje so jih izučile, da čakanje in miren način reševanja problemov ne pripeljeta daleč. Družbeni koreni fašizma v Španiji so globji, kot mislijo nekateri. In še na koncu, Baski ne želijo mirno čakati, da se bo kaj spremenilo, da se bodo veliki med seboj dogovorili. Svojo usodo so vzeli v lastne roke, na fašistično nasilje in nasilno raznarodovanje odgovarjajo z revolucionarnim nasiljem. Na vsakega padlega člana ETA bo deset ali več novih. Ali kako že pravijo: upornega ljudstva ni mogoče premagati.

PRIMOŽ JUŽNČIČ

Zjutraj. Vstal je najbrž že ob štirih in bredel po rosi na polje. Ni kaj dosti mislil o tem, da bo treba delati in kaj bo treba delati; bo že videl, ko pride! Trava je bila dovolj visoka, da mu je zmočila noge še čez koleno. Zazdela se mu je takale misel: Jutri bom tudi takole ob štirih bredel roso in me bo mraz zbadal v grlu, še globlje, ampak ne bom šel tako daleč — do srede trave že ne! — se bom ustavil pri robu in do sonca bo skoraj pokošeno. Pri zadnjem o si je mislil: Mati božja, same take navadne misli imam! Bil je že skoraj na polju, a se mu je zdelo prav, če bi zavil še v gozd. Bolj ko ure tečejo, bolj gozd brenči.

Kakih osem bo že. Prekopaj je skoraj štiri brazde in prav rad verjame, da je poletje. Razmišlja: če bi se dalo prostor razdeliti na pomlad, poletje, jesen in zimo, bi lahko po ceveh po potrebi spuščal toploto iz poletja v zimo, vodo iz jeseni v poletje in kar bi ti pač bilo všeč.

Deset je. Gozd brenči, kolikor more.

Sonce je že čez polovico.

Zdaj ima pa vsega zadosti. Na koncu njive je, prihaja sem čez sveže brazde — čez dve uri bojo take, kot bi jih prekopaj prejšnji teden — in sede pod drevo. Senca je gosta in mimo bo zaspal. Saj je že! Čas najbrž.

Leži vznok, usta seve malo odprta, skoznje značilni zvoki, glavo si je pa malo privzdignil s podloženo roko. Naenkrat iz glave nekaj pljuskne in zdrsne po malo nagnjenih tleh in polegla travi. Na robu sence se ustavi in obmiruje — pa ja, korteks je!

Telo pod drevesom se zgane, pretegne, prevali na komolce, ko pa korteks besno pomisli Lenoba lena! telo plane pokonci in korteks ga pošlje na delo; koplje že skopane brazde in se satansko reži, ampak to je korteksov smeh, hkrati pa je na obrazu vedno več trpljenja in poteze se čudno prepletajo. Korteks čuti zadovoljstvo in bolečino. Potem se mu zazdi, da se telo bolj malo muči — steči mora po polju, steči s kar se da težkim korakom, potem pa lahko spet koplje, saj je zemlja od stopinj malo zbita in ne razsipa se več ob prvem udarcu. Korteks zdaj pogleda proti sebi in v svetlobi, ki leze skozi veje, vidi mrgoleti prah. Gotovo ga imam polno v gubah! Telo stopi v senco, utrga dolgo travo in čisti prah. Korteks se čudi. Saj ničesar ne čutim! Še ugodja ne! Telo je marljivo: zamenjuje obrabljene trave, nadvse skrbno sega v najgloblje zareze in ko si korteks izmisli pesem, zapoje:

Siva packa sredi trave —

kaj le kaj so jedle krave? —

tu počivam, tu ležim

in v senci se hladim.

Naokoli truplo hodi,

kamor misel moja vodi,

to ukrene, to stori,

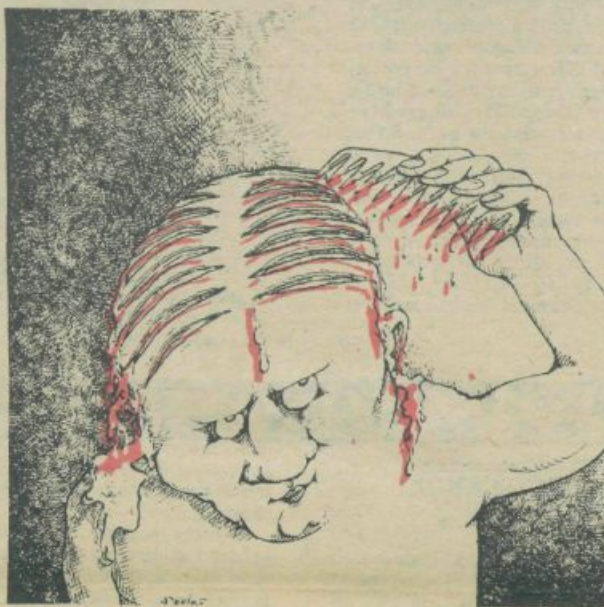
mmmm... mmmmm... mmmmm... mmmmm.

mrmmranje ga uspava, pozabi na telo; telesu je tako prav,

ampak tega samo ne ve.

Bolj potem še vedno spita in kaj se bo zgodilo? Korteks sanja, sonce pa se medtem počasi premika čez nebo, ker mu drugega ne kaže. Ampak tudi senca gre urno z njim in korteks je že skoraj do polovice vroč in senca še uhaja, kar uhaja. K ortek ss e

da je v glavi in sprehaja se s telesom po zastrti gozdni jasi. Nič se ne zgane, kar mrtvo ždi in nadvse lepo je stopati po mahu ob potoku. Kar iznenada pa zagledata sluzavo bitje gnu s

ČESANJE LAS ne zahteva samo, da si lase dobro prečesamo, da se ne pletejo in ne lepijo, marveč da pri tem tudi lasišče masiramo in odpravimo prah in prhljaj. To je zelo odvisno od glavnika in krtače pa od drugih pripravnih sredstev. Kadar se česamo, ne krenjimo obraza, ne spakujemo se in ne delajmo smč-nih kretanj, sicer se jih navadimo in nam grbančijo kožo in pospešijo staranje.

DOMAČI SVETOVALEC
SLOVENSKI KUJI ŽNI ZAVOD, LJUBLJANA 1953

FOTO: SONJA BEZENŠEK

TRIBUNA VABI NA OKROGLO MIZO!

Morda vas zanima?

Potem se 5. novembra ob 17. uri pojavite na uredništvu Tribune, Trg osvoboditve 1, 2. nadstropje, soba 86. Pogovarjali se bomo o zanimivih stvareh, kajti Tribuna pripravlja OKROGLO MIZO na temo:

„TEHNIŠKE VEDE — DRUŽBOSLOVJE“

Vzpostaviti oziroma določiti vsa možna razmerja med tehničnimi vedami in družboslovjem, opredeliti ZNANOST SAMO kot človekovo PRAKSO in jo misliti kot „znanost zgodovine“. (Poznamo le eno samo znanost, znanost zgodovine — Marx).

Ta naloga ob visoki DELITVI DELA znotraj znanosti ostaja na obrobijah naše zavesti — marginalizirana in nezavedana. Vendar ravno vse hitrejši razvoj znanstvene tehnologije in metodologije zahteva vzpostavljanje vezi med znanstvenimi področji, kot nujen pogoj prese-ganja „meja spoznanja“ in širjenja tistih obzorij, ki znanosti še vedno zastirajo poglede v prihod-nost.

In ne nazadnje tudi zato, ker mora biti EDINI cilj znanosti vsesplošen razvoj in očlove-čenje človekove osebnosti — blaginja vsega človeštva.

O vsem tem se bomo pogovarjali za našo okroglo mizo. Da pa bo debata imela tudi svoj znanstveni poudarek, smo k sodelovanju povabili štiri vidne slovenske znanstvenike in filo-zofe, ki jim pomeni ZNANOST KOT TAKA njihovo delovno področje.

Vsi ostali zainteresirani pa bomo sodelo-vali ali izpraševali, kakor bo koga volja.

Torej, dobimo se na Tribuni!

UREDNIŠTVO

IFIGENIJA ZAGORIČNIK
NE GOVORIM DA BI ZA VSAKO CENO
HOTELA KAJ POVEDATI

samo samo

že dolgo nimam več samo svojega življenja v svojih rokah
že dolgo nimam več svojega življenja samo v svojih rokah

TALE OF TWO LOVERS

to knjigo sem našla
da mi jo boš bral ob večerih

JESEN

spremenile so se predstave o času
o razdaljah
lahko te mislim
ali pa tudi ne

in zato ni čudno
da je v mojem ateljeju živahno
sproščeno
lahko ti postrežem s sirom (s pepelom)

ne daj se motiti
pusti da te narišem pod predpražnik

NAGOVORI

ko si še hodil s psom na sprehode
lovil si se po travnikih
ko si še cizal prst
smo ti ga osmradili

ko si zavzel stališče
ko si se ustoličil
to je bilo dolgo po tem
kruta smrt te je iztrgala
iz naših objemov
(vseobsegajočih)
brezobzirna smrt
(navseserazumevalnost)
(smrt je fraza h kateri se radi zatekamo)

metulj leta od cvetke do cvetke
pri vsaki se dalj pomudi

SOBA 613

napadle so me mravlje, čisto drobne,
črne pikice, po rjuhah, po koži
še nikoli nisem videla takih.
pikale so me,
napadle so me.

ampak v kakšnih gozdovih je pa veliko mravjišč,
velikih,
v hribih skoraj pod vsako smreko, in smreke so na gosto,
si zamisliš tako velikega,
da se lahko zakoplješ.

ali ni bolje, da pridem k tebi nocoj.

kot v ai-po,
noge čisto zasuješ,
telo, do vratu, do brade,
ena roka zasuje drugo, ena ostane,
mravlje mravlje, mravlje
stisneš zobe
odprtine
za nohte silijo
med lase
tako je pravzaprav en sam trenutek
ker se takoj nato ustreliš
ampak za mravlje je to drugače
mrtrve so samo tiste v neposredni bližini
tiste, ki jih odnese malo stran, se vrnejo,
in pridejo druge.
in potem ves ta čas,
mravlje
kako te
kako te med tvojimi
iz kosti popijejo

kako se te ne najde več
ali ni bolje, da pridem k tebi nocoj.

KEMIČNA ČISTILNICA

pokrij del telesa med vratom in nadlaktnico
mislim reko
prvino
s kobaltovim oksidom modro obarvano kalijevo steklo

PTIČU OTROKA V KLETKI V KLETKO

otroku lahko populiš lase
oči izkljuješ
ga napihneš posiliš vzgajaš
onemogočiš ga lahko
lahko ga držiš za gležnje dva metra od tal
lahko ga mečeš ob tla
ob zid
z dvajsetega nadstropja ga spustiš
lahko ga držiš za zapestja viseti
na balkonu lahko
tudi v vlaku
skozi okno
lahko mu tiščiš glavo v gnoj
lahko ga oblačiš po svojem okusu
lahko ga imaš rad
ga zadušiš z objemom
lahko ga zastrupiš
okužiš ga s poljubom
lahko ga ne jemlješ resno
lahko ga pustiš na cedilu
čakati
upati
pustiš ga na žgočem soncu
hrepeneti
otroku lahko prepoveš
dopoveš naročiš
ukažeš obljubiš
daj daj nedam
lahko ga spustiš po ljubljani

otroku lahko vse ržloziš

muhi potrgaš krila
kuri glavo odrežeš
mački mladiče podaviš

ZABELEŽKA

Ifigenija Zagoričnik

Herr Hans Sohm je zobozdravnik iz Markgroningena pri Stuttgartu, ki že šestnajst let zbira vse, kar je v zvezi ali kar je konceptualna umetnost, vizualna, konkretna poezija, andergaund, fluxus, aktual na Češkoslovaškem (problemi, 123 - 124, 1973), bitniška in hipijevska prizadevanja, popart, novi realizem... dogodka - hepeningi v umetnosti, ki so... ki prehajajo iz... v... ki so na meji med... in... ki se jih ne da... niti... ampak... in kvečjemu... Njegov arhiv obsega (vsaj) 80 m2 knjig, revij, dokumentov v škatlah, mapah in predalih, (vsaj) 30 večjih in manjših slik in plastik in dva posebna prostora (nemara 4x4), od katerih je eden poln Fluxus produktov, drugi pa je posvečen obsežnemu delu Dietra Rota (naslednja številka Tribune). To obsežnost arhiva navajam seveda v prid naštetim in sorodnim vejam umetnosti.

Na dan so prišle besede (in še bojo prihajale), ki bi jih morala posebej razložiti (prevesti): poleg besed, ki so v narekovajih (oklepajih), ki jim je treba sproti določati pomen, še na primer: konceptualna umetnost, vizualna... hepeningi v umetnosti... kaj to e... kako naj to... ne vem... lahko navedem primere (zgleda) o tem (o čem)... kaj pa pravzaprav hočem...

Do zdaj sem "vejela" v (na nek način - na tak način, kot je samoposebnežnost - razumljeno, upravičeno, celo neizogibno) zapostavljenost - odstavljeno (manipomembnost glede na "pravo" umetnost, priljubljenost v primeri z nastajanjem "prave" umetnosti) (tudi umetnost - besedo - bi bilo treba dati v narekovaj) te umetnosti. Ampak zakaj? Ali nisem sama pristopila? Ali ne pristopim odkrito, kadar pristopim? Brez pridržkov? Cisto? Cisto za res? Ali je ali ni (bila) vedno ali kdaj pa kdaj prisotna (previdnostna) zadržanost do stvari - dejanja, dogajanja, dejanja... neki "že, ampak"... Ali sem (bila) pravična? In če vsa ta vprašanja (pomisleke) prenesem na druge, na večino umetnikov, urednikov, kritikov, spotkljavcev, ocenjevalcev, odmirjevalcev prostora... na tiste, ki imajo take (posvečene) roke, da je od njih odvisno kako in kam in koliko in če sploh. Pri nas so dostikrat (razen redkih izjem: Problemi, Tribuna, Znamenja, Studentska založba, samozaložbe - pa tudi znotraj teh izjem: omogočanje + onemogočanje - hkrati ali zaporedno) delali ali skušali delati tako, kot da stvar (beseda naj označuje vse skupaj: dejanje, dogajanje... na področjih, ki smo jih zgoraj naštel - ali mogoče ne) ni (dovolj) zanimiva, pomembna. Tisti, ki si je (kdaj) kaj prizadeval, je izpadel (praviloma) kot ekstremist, čudak, kot človek, ki se ukvarja z (nepotrebnimi - za koga?) malenkostmi, kot da bi bile kaj (vredne). V takem vzdušju (okoliščinah) so tudi stvari nastajale (prihajale na dan) "s strahom", zadržano, brez upanja na priznanje, včasih z željo po nasprotovanju, draženju (protestativno) ali pa preprosto iz nje (iz srca), ker je bilo tako praktično (ustrezno), edino mogoče, ampak kljub vsemu (kar je res, je res) vedno in povsod, kjer so se pokazale kakšne (tudi najmanjše) možnosti (Problemi), čeprav so se potem (pogosto) še bolj (dokončno) izgubile (spet primer Problemi). In Archiv Sohm, o katerem sem imela na začetku pravzaprav predvsem namen govoriti, mi je pokazal, da je tudi drugje po svetu tako ali ne dosti bolje. Večina knjig, ki sem jih vzela v roke, je (skromno) tiskanih v samozaložbah, v majhnih nakladah, prostori v rednem tisku so največkrat sko puško odmejeni in dišijo po škandaloznem, spektakularnem, po hecu, do katerega je treba biti kar se da

previden in zadržan: vse lepo in prav, ampak mi pa tega ne bi. Na srečo je tudi dosti izjem: poleg že omenjenega arhiva, ki stvari posveča vso pozornost in spoštovanje, prireja razstave in koncerte, obvešča javnost (če ta hoče ali ne), še na primer: edition Hansjorg Mayer Stuttgart, London, Reykjavik, ki tiska krasne, velike, "ta prave" knjige, antologije, monografije in plošče ("redko poslušajoča glasba" Dietra Rota in njegovih sodelavcev), edicija Rot Maxa Ben-seja, ki s svojimi teoretičnimi deli sploh ves stoji na tej (naši) strani, Wolfgang Fietkau Verlag iz Berlina in še vrsto drugih podobnih ustanov(itev) v Italiji, Angliji in Ameriki, ki vse s svojim delom in rezultati - proizvodi razkrivajo, kažejo, dokazujejo, da stvar je, ji bojujejo prostor (ga pomagajo zasedati).

V Archivu Sohm zavzema posebno (veliko) mesto FLUXUS gibanje, ki je razširjeno po vsem svetu že od začetka šestdesetih let.

Fluxus umetnik hoče pokazati, da sam ni nič posebnega, nič posebej za nekaj posebnega navdahnjenega, nadarjenega... vedno in povsod... celo življenje... bivanje...

"Če svet kaj pridobi s fluxusom, pridobi pri občutku svojega dostojanstva... Fluxus je načel bistveno analizo nesmisla človeškega bivanja v sferi "majhnih opravil" trivialne vsakdanosti, neumnosti, ki se ji reče človekov delovni vsakdan."

tako Bora Cošić: Fluxus

Fluxus koncert je lahko tak, da nanj ne pridemo, da nanj ne smemo priti, da pridemo in nič ne slišimo ali pa slišimo toliko - tako, da ne moremo ostati, ali pa gledamo popravljanje - uničenje - raziskovanje - analiziranje instrumenta. Koncert je pesem, je fluxus proizvod: razdejan, slečen instrument s fluxus razstave. Na taki razstavi je kovček z lesenimi zabojčki, ki imajo na vrhu luknjo, preko katere je napeta guma s centimeter dolgo zarezo, tako da vanjo lahko vtaknemo prst in otipamo nič, ostre ščetine, kamne, sipo, kocke, kroglice... biti moramo predvideni, ker so lahko tudi ostri žebelji, ki zbodejo. Drug kovček je razdeljen na predalčke, v njih so skrbno zložene škatlice, v njih razne (prepotrebne) stvari: karte, kocke s pikami od 1 do 6, enako dolgi makaroni, žebeljčki, prazne pilule, opilki, kamenčki, raznobarni kartončki, odrezki nohtov, semena, vrvice... in kovček je del osebne prtljage! Tretji kovček odkrije, ko ga odpremo, ploščo s ključi, kakršni so pri igračah za navit, ki jih navijamo in že začne notri vse ropotati, različno, različno močno, prestraši nas, zbojimo se, da je nespodobno (kaj če bi se Miloška Venera premaknila, ko se je narahlo in naskrivaj dotaknemo), ampak ne utihne in ne pomiri se, dokler se vsi mehanizmi sami od sebe ne ustavijo. Na pol prelomljen fotoaparati... zbirka ostankov mil, prilepljenih na tablo... ptičje gnezdo iz dratu... papirnat škričelj, v katerem je zvozlana vrv in na katerem piše, da je vrv treba počasi zviti in dati tistemu, ki jo zvije v klobčič, dva dolarja... potiskane majice... fluxus znamke...

Nenadoma se mi zazdi, da je ta fluxus ena taka svetloba, prijazna... kdor se ji prepusti, pusti, da se ga dotakne, je srečnejši (prijaznejši do od drugih, do stvari) svobodnejši, pogumnejši... lažji... jaz ne vem... Žal mi je, da sem sama tukaj (zraven), da tudi ti nisi z mano... da tudi drugi ne... vsi... osvetljeni... ni nič veličastnega... se prepusti... se igraš... odpiraj škatlice (se zaposliš)... obračaj ključke... povzročaj... se ravnaj po navodilih... se imaš lepo... ali pa tudi ne...

Gallerie Amstel 47

1. Absence of art
2. Destroy all art
3. Everything is . . . art
4. Don't sign . . . art
5. Copy art
6. Do as usual . . art
7. Change art
8. You are art
9. art

for nine directions in art
by Ben Vautier 1964
25 NOV - 12 DEC (10-17 UHR)

Joko Ono

Komad šteje II
Nadomesti samostalnike v knjigi s števniki
in beri
Nadomesti vse besede v knjigi s števniki
in beri

Komad šteje I
preštej vse besede v knjigi
namesto da jih beres

Komad sonce
Glej sonce
dokler ne postane oglati

Pesem dotika
Povabi ljudi, naj pridejo
povabi samo mrtve

Komad maska I
Naredi masko, ki bo večja od tvojega obraza
Čisti jo vsak dan
Zjutraj umij masko namesto svojega obraza
Ko te hoče kdo poljubiti
naj poljubi masko namesto tebe

Pesem skrivanja
bodi skrit v omari
a: dokler te tvoji ne pogrešajo
b: dokler te tvoji ne pozabijo

Filmski scenarij V
Prosi gledavce naslednje:
1. naj ne gledajo Rocka Hudsona ampak samo
Doris Day

2. naj ne gledajo nobenega okroglega predmeta
ampak samo kockaste in oglate - če pa gledajo
kockaste, naj jih gledajo toliko časa, dokler se
jim ne zdijo oglati
3. naj ne gledajo modrega ampak samo rdeče -
če je vse modro, naj zamizijo ali naredijo kako
drugače, da ne bojo videli, če pa že bojo, naj se
prepričajo, da niso.

Filmski scenarij VI
Prosi gledavce
naj izrežejo, kar jim ni všeč
Pridaj škarje

Takehisa Kosugi

Glasba za revolucijo
Čez pet let si iztakni eno oko
Pet let po tem naredi isto z drugim očesom

Čarovnja
Moli roko skozi okno dalj časa

George Brecht

Trije dogodki vode
led
voda
para
Solo
za violino
violončelo
čelo
ali kontrabas
čiščenje

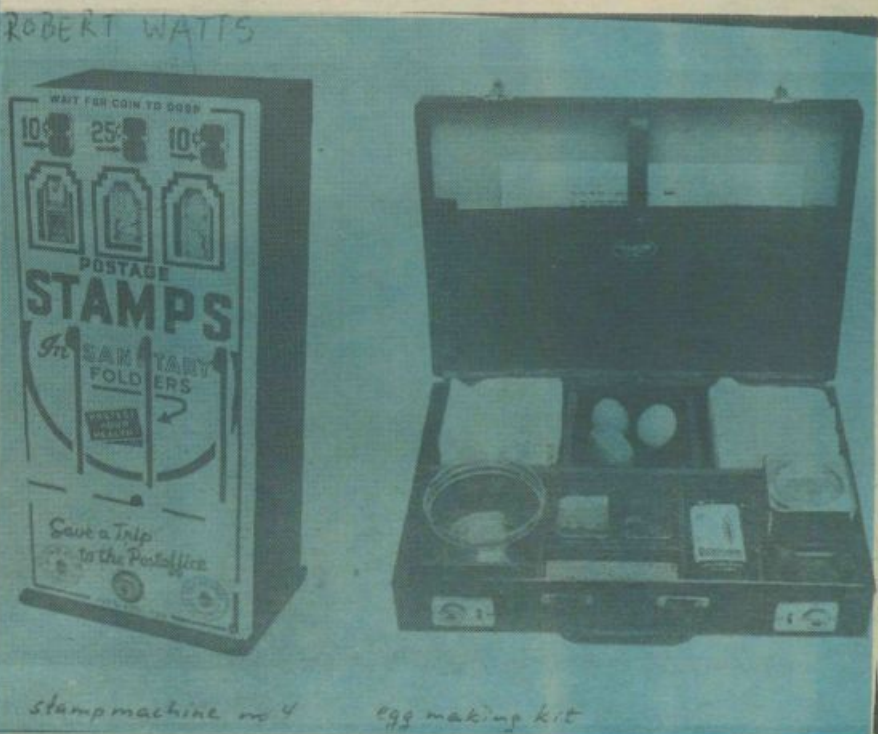

T. SCHMIT, Zyklus (Foto: Dorine van der Klei)

JOE JONES: MECHANICAL VIOLIN, MOTORIZED ON STAND

G. BRECHT: SOLO FOR VIOLIN
Foto: P. Moor

stamp machine no 4

egg making kit

Področje športa in rekreacije je skoraj prava rak rana EF. Obvezno telesno vzgojo ima samo drugi letnik, ostali pa lahko „balinajo“ kakor hočejo in znajo. Res je, da nekaterim (žal dobesečno) študentom tak položaj ni nič kaj všeč, zato so lansko leto v okviru posebne komisije pri ZSM organizirali bolj množično aktivnost. Planinska sekcija je tako priredila več izletov (tudi smučarskih), tečajev za neplavalce pa so žal ostali brez odziva. Precej razviti so na fakulteti šah, odbojka in nogomet, za sladokusce pa je posebej treba omeniti na novo ustanovljeno Svetovno žri organizacijo. Formalno imajo ekonomisti tudi športno društvo, ki pa še ni rešilo vseh registracijskih obveznosti. Vendar pričakujejo, da bo spomladi stvar stekla, če... Tu namreč obstaja ne edini, pač pa bistveni problem — kje najti prostor. Fakulteta ima na voljo samo eno telovadnico (v Študentskem naselju) in še to zgolj ob določenih urah. Prostor in časa imajo sicer res toliko kot ostale fakultete, vendar je treba upoštevati, da se na EF gnete 2000(!) študentov, prostora pa ni in ni. Seveda za Bežigradom gradijo novo zgradbo, nesmiselno pa bi bilo vprašati, ali bo zraven tudi telovadnica. Ne bo je, kajpak! Po eni strani je tak položaj in odnos težko razumljiv, po drugi pa niti ne. Kljub vsemu govorjenju, dogovarjanju in sklepanju novih zakonov je še vedno očitno, da družba pričakuje kot končni output uporabnostne študente — diplomirance, ki bodo kar se da koristili širši materi. Pri tem pa menda pozablja (z izgovorom, da ni denarja) na drugo stran študijskega procesa, na rekreacijo, na razvijanje telesa, na svobodni del aktivnosti.

Zato se mi zdi značilna misel ene od udeleženk naše okrogle mize, ki je rekla, da ob vsej kreaciji študenta in njegovega duha pozabljajo na drugi, nič manj pomemben pol — rekreacijo. In če ni osnovnih pogojev za to, potem stvar šepa in bo zglede še kar nekaj časa. Gaudemus igitur — pojejo maturantje; študentje EF pa so se v tem že odveselili.

EKSTRAKT POGOVORA S ŠTUDENTI EKONOMSKO FAKSA

Ko smo se tistega četrtekovega dopoldneva (9.10.1975) odpravljali na Ekonomsko fakulteto, je bil naš namen predvsem zbrati čim več novic o življenju in delu študentov ekonomije. Ali smo oz. nismo ta naš namen tudi uresničili, ne moremo soditi sami, temveč si za to poklican ti, dragi bralec.

Ker smo bili za to gostje in gostitelji, smo se formaliziranju v našem razgovoru izognili tako, da smo se iz resnovega okolja Ekonomske fakultete umaknili v domačnost zadnje sobe v gostilni Lovce. Ob brezmeznem ričetu in vrčih piva je brez večjih težav stekel zanimiv pogovor.

Zvedeli smo, da se je v šolskem letu 1975/76 na Ekonomsko fakulteto (I. letnik) vpisalo 490 študentov, vendar le 98 na glavno smer (čista ekonomija). Ta podatek vsekakor preseneča, zlasti še, ker poznamo potrebe, ki jih ima naša družba po strokovnjakih-ekonomistih.

Med 490-timi bruci jih je kar 350 vstopilo v ZSMS. Številka je res visoka in poraja dvom o zavedanju resnosti neke odločitve. Resnica pa se skriva drugje. Vsa ta množica mladih ljudi je že iz gimnazij in drugih srednjih šol prišla na fakulteto že včlanjena v mladinsko organizacijo. Sicer pa se študentski funkcionarji ne razburjajo, saj dobro vedo, da bo o zavestni pripadnosti oz. o aktivnosti ali pasivnosti odločalo delo na fakulteti in znotraj organizacije same, saj ga je vedno dovolj za vse.

ČE, časopis ekonomistov, šteje zdaj nekako štiri leta in pol. Bi kdo rekel: „Saj je še čisto mlad“, pa bi usekal mimo. Za fakultetne liste je ta starost že kar ugledna, sicer pa ima ČE že dva otroka: Mini-ČE in Zri-ČE.

V šolskem letu 1973-74 ga je napadla nekakšna avitaminoza, potem pa si je opomogel in bil lani gotovo najuspešnejši list na naši univerzi. Po besedah njegovih ustvarjalcev ga je kreiralo do petdeset ljudi (spet poudarjam, da pri večini listov ta številka le s težavo zleze čez deset). Pri tem so upoštevani pisci, strojepisci in ciklostilci, kar se je ponavadi prekrivalo. Vsebinska lista je bila vedno razgibana in pestra, pri tem pa tudi uravnotežena: nekaj informacij, za študente vedno pomembnih, nekaj ekonomske teorije, precej humorja. Ker so se skoraj vsi prispevki vsaj posredno dotikali konkretnih dogajanj na fakulteti, je ČEju to dajalo zanimivost tako za študente ekonomfaksa kot za slučajnejše bralce, obenem pa mu je to dajalo fiziognomijo. Ko nek list dobi svoj obraz, ko se v njem uveljavlja trden, vedno prepoznaven stil pisanja, je že jasno, da ne nastaja iz prisile, ampak spontano.

Mini-ČE izhaja ob pomembnejših sejah in sestankih kot razširjeni material informacija, sicer pa kot aktualni informator o tekočih rečeh. Zri-ČE je strogo teoretski list, ki je tako znanstven (teoretsko razvija žri) kot angažiran (popularizira žri in se bori proti šahu). Ta pravi ČE je izhajal mesečno. Letos je bila prva številka namenjena brucem, druga pa je medtem, ko tole čitate, najbrž že zunaj, in če ste radovedni, kako izgleda, šibajte na EF.

ČEji izhajajo v taki nakladi, da jih študentje razgrabijo, in to je (1 tisoč) nekaj sto. Bralcev je seveda še več. Ker je bil letos priliv v OO ZSMS EF močan, je ČEju prihodnost zagotovljena. Vsaka generacijska sprememba prinaša tudi vsebinske spremembe, zato se bo verjetno kmalu pokazala potreba po drugačnem (še boljsem?) listu. Kdaj bo to in kakšne bojo spremembe, bojo ČEjevci že sami pogruntali. Dodajmo še, da Tribuna s ČEjem redno in plodno sodeluje (glej npr. članke Frančka Drenovca, zakrknjenega ČEjevca) in tudi še bo.

ŠTUDENSKA SOBA

Pusti vsakdan znajo ekonomisti popestriti na različne načine. V študentski sobi, ki je vredna vsega občudovanja, saj je dolga 545 cm, široka 2,5 m, visoka pa toliko, da moraš dati majhno mizo na veliko, nanjo pa stol in potem se moraš stegniti do konca, da lahko rišeš po stropu, je sedež najrazličnejših organizacij in združenj. Zelo pomembna je skupina JAHOF, ki se je specializirala za lepljenje plakatov na težko dostopnih mestih. Za njo nič ne zaostaja raketarski krožek. Skupina za razkrinkavanje potrošniške družbe se ukvarja s sistematičnim zbiranjem materialov za podrobnejšo analizo pojave. Društvo likovnih samorastnikov, ki deluje že šest mesecev, pa se pretežno ukvarja s stenskim slikarstvom (freske). O obstoju društva pričajo nekatera markantna dela kot Demona, Črna mačka, Viktor, Venec itn. Umetnine si ljubitelji slikarstva lahko ogledate v študentski sobi vsak dan od 8-10. Istočasno, pa si lahko ogledate še diplomiranega ekonomista (dobro ohranjenega — še živega), ki je stalno razstavljen v isti sobi. Omenimo naj še Funn klub of Tribuna, ki ima že 97 članov in izposojevalnico: Rent-a-women, tudi njihove kapacitete si lahko ogledate sami.

SAMOPOPRAVLJANJE

Komunikacijski kanali za samoupravno dejavnost študentov: PZS nič O študijska komisija — dokaj dobro, vendar ta brez večjega efekta sveti letnikov — variacije

FAKS, ŠTUDENSKO SAMOPOPRAVLJANJE, UČNI NAČRT, ...

Faks je to, da prideš nanj po podpis, na izpit, bolj pridni morda še na predavanja.

Iz konjunktore ekonomistovega poklica kot administratorja v TOZD in OZD izhajajo dejstva, iz katerih lahko demagogi pritiskajo na pridnost, ubogljivost, skratka boj za izobraževalno stabilizacijo. Na to ali pred to se vežejo manipulacije s študenti, ki so posledica njihove neorganiziranosti. Primer: pri namščini predavatelja(ice) in bilo, ure si je pa vseeno pisala. To je trajalo dalj časa, tako da študentje na koncu niso vedeli, kdaj bo izpit. Vprašanje, če je to sploh manipulacija s študenti, to že bolj diši po kriminalu.

UČNI NAČRT

Kakšne večje vsebinske izboljšave niso dosegli (nagib na meščanskost ljubljanske ekonomije), bolj pa so prodorni pri spreminjanju oblik. Uspelo jim je angažirati študente kot demonstratorje, nekaj so že naredili za uvajanje sprotne študija, poskušajo z uveljavljanjem samostojnega študija. Za seminarske naloge pa menijo, da ne služijo svojemu namenu, to je uvajanju študenta v samostojno znanstveno delo. Ne želimo biti tendenciozni, toda dejstvo, da je študent odkril okoli 100 seminarskih nalog za predmet Komercialno poslovanje profesorja Potočnika odvrenjen na ulici ob faksu, zgovorno priča o odnosu tega profesorja do študentskih seminarskih nalog.

Za prakse menijo, da so še vedno birokratske v tem smislu, da študent opravlja določene administrativne posle v delovni organizaciji v kateri je na praksi. Vendar pa študentje te oblike študija ne zavračajo apriori in menijo, da bi se dalo z resnejšim odnosom vseh treh strani marsikaj izboljšati. Sicer pa je na tej fakulteti študijska komisija v minulem letu izvedla nekaj konkretnih akcij, ki so pomembne za vse študente te fakultete: anketo o pedagoškem delu profesorjev, ki je nekaterim profesorjem pretresla duhove. To anketo so izvedli prvič. Zatem so s slabo ocenjenimi predavatelji organizirali razgovore, vendar je bil nekje še vedno prisoten strah pred rapresalijami, strah ki še vedno govori o odnosih na univerzi bolj kot vsi dokumenti o stanju na visokošolskih zavodih. Zatem je študijska komisija izvedla še anketo o študijski obremenitvi pri posameznih predmetih. Pripravljajo tudi študijski projekt, na podlagi katerega bodo analizirali študijski program. Za tem, ko je stekel pogovor o žiriji smo se pogovarjali tudi o novinarstvu in novinarju in oni so nam predlagali, da bi že vendar enkrat ustanovili društvo za zaščito novinarjev s podobnim ciljem, kot ga ima društvo proti mučenju živali.

ZRI PRODIRA V SVET

Med daleč najbolj aktivne študente na EF spadajo igralci ZRI-ja, zato ni čudno, da ima Svetovna žri organizacija svoj sedež prav na njihovem faksu. Organizacija pripravlja tečaje za začetnike, prireja turnirje, izdaja revijo ZRI-ČE, v katerem pa bodo izdali tudi brošuro o zgodovini in o vsebini žri-ja. Žrijevci se lahko pohvalijo, da imajo v svojih vrstah svetovnega prvaka in prvakinjo, poleg tega pa še enega vele mojstra, dva mojstra in več mojstrskih kandidatov.

O žri-ju je Tribuna že pisala, za tiste, ki še vedno ne vedo, kaj je to, naj povemo, da je šah zelo podoben žri-ju, vendar je pri šahu vse postavljeno na glavo, vse je narobe, drugače, kot mora biti; tako je na primer takorekoč nemogoče, da bi tisti, ki je ostal brez figur, zmagal. Zri prinaša novo življenje na tablice s 64 polji, šah pa je vsebolj pokvarjen in protituiran, postal je igra za denar, igrajo ga lahko celo računalniki. Velesile so se trudile, da so izdelale programe, po katerih lahko računalniki izgrajo šah. Namen teh programov je bil „naučiti“ računalnike selektivno misliti, tako da bi bili potem zmožni voditi projekte z atomskimi naboji. Šah je zaradi tega degeneriran in lahko pogubi vse. Zri pa ima spremenljiv in začasen statut, zaradi večjega števila kombinacij (pravila, ki omejujejo možnost kombiniranja so zreducirana na minimum) tudi ni primeren za kompiutersko obdelavo, zato se nobeni od velesil ni uspelo sestaviti programa, v katerem bi stroj premagal igralca žri-ja. V kratkem se jim to tudi ne bo posrečilo, zato so možnosti, da ostane žri neomadeževan.

ŠTUDIJSKE PRAKSE

Bodoči ekonomisti so, ko so nam govorili o svojem študiju, spregovorili precej prikritih na račun študijskih praks. Te naj bi študentom omogočile, da bi v praksi preskusili svoje teoretično znanje, kasneje pa naj bi o pridobljenih izkušnjah napisali seminarsko nalogo. Velika večina študentov pa je spoznala, da bi bilo bolje, če bi šli „krampat na cesto“, kot pa da se dolgočasijo po pisarnah. Študijske prakse namreč opravljajo ali v januarskem roku, ko so po vseh delovnih organizacijah zelo zaposleni z zaključnimi računi, ali pa poleti, ko so pisarne zaradi dopustov skoraj zapuščene, tako da so ubogi praktikantje prepuščeni samim sebi. Po opravljeni praksi študentje v potu svojega obraza ustvarjajo seminarske naloge in se sprašujejo, če je zamudno delo potrebno, saj sumijo, da profesorji, ki dobijo na enkrat tudi po 200 seminarskih nalog, ne pregledajo vseh. Sumnjo potrjuje tudi dejstvo, da je eden od študentov nedaleč od fakultete našel kup 150 seminarskih nalog, ki jih še vedno hrani doma, profesor, ki jih je „izgubil“, pa jih do danes še ni pogrešil.

Pogovarjali so se Franček Drenovec, Franc Hmeljak, Uroš Korže, Mitja Košir, Marko Luštek, Andrej Mrevlje, Breda Pasternjak, Jože Rosa, Helena Stare, Miro Stebe, Ivan Trtnik, Božo Vidmar in Jože Vogrine.

Kakšni so glavni problemi pri uresničevanju samoupravljanja znotraj posameznega podjetja (tj. v upravljanju posamezne ekonomske enote v primerjavi z združenim upravljanjem celotnega gospodarstva). Vprašanje je najprej kakšno so načela o samoupravljanju izraženih odnosov med delovnimi ljudmi v proizvodnji, torej tudi kolektivnega in enakopravnega (samoupravljanja), kar se tiče vsakega posameznega podjetja. Odgovor je takoj – v teoretski obliki, kot ga zahteva vprašanje – ustava je drugi predvsem politični (normativni) dokumenti o našem družbeno-ekonomskem sistemu. Nakazani problem je v tem, kakšna in v kaj pogojuje odstopanje od teh, za merilo postavljenih konceptov. Princip podjetniškega samoupravljanja pomeni najprej izolirano, kasneje pa ga sobčimo še z drugim temeljnim principom družbeno-ekonomskega sistema socialistične lagovne proizvodnje.

Kot rečeno: praksa kaže, da se dejansko, vsakodnevna načela upravljanja podjetij precej razlikujejo od tistih željenih, zahtevanih, kot so formulirani v ustavi in drugih dokumentih. To je seveda še ni razlog za zavracanje teh teoretskih dokumentov (tako kot ne bi smel biti razlog za refleksne reakcije političnih struktur, ki te dokumente sestavljajo: če pa to je, kaže zgolj na njihove družbene funkcije izražene od teh, za merilo morda razlikuje od tistega, kar si ostali o njej predstavljajo). Smisel ustavnih načel v socialistični družbi, kot je naša, je v uveljavljanju impulzov za SPREMINJANJE RAZMER, ne njihovim potrjevanju. Ugotavljanje odlikov od ustavnih načel je predpogoji, da se ti odniki najprej formulirajo kot ZASTAJANJE za željenim, šele po tem pa se lahko preide na aktivno spreminjanje prakse same, v smeri približevanja teoretskim načelom, ki naj svoj teoretski značaj izgubljajo.

Ko je ugotovljeno zaostajanje, je možen pristop k razreševanju tistih, ki preprečuje približevanje zastavljenemu cilju – v tem primeru k vzpostavitvi dejanskih samoupravnih, enakopravnih odnosov med vsemi delavci v upravljanju podjetja („organizacij družbenega dela“ v novi terminologiji, ki naj bi sčasoma dobila podlago tudi v povsem stvarnih odnosih). Najprej pa je treba ta in njihove vzroke spoznati. Kaj torej določa današnje (zaostajanje) odnose v podjetniškem (samoupravljanju)? Problem največkrat postavlja takole: kateri so tisti NOTRANJJI principi organizacije, zaradi katerih vsi delavci v procesu samoupravljanja znotraj podjetja ne sodelujejo, oziroma zaradi katerih odločanje o nek pomembnih zadevah podjetja vsem delavcem ni dostopno. Odgovori pri takem postavljanju problema lahko v glavnem le prisojejo. Upravljanje je skrajno oteženo zunaj ozkega kroga, katerem so (po naravi samih delovnih mest) osredotočene vse informacije, vsakdanji medsebojni kontakti in kontakti z zunanjim svetom, vse vsakdanje, splošne poslovne odločitve. Ti bogi, ki vršijo v podjetju t.j. izvršilno funkcijo, imajo zaradi tega tudi moč manipulirati z organi delavskega samoupravljanja, tudi če nastopajo ti s svojo lastno politiko. Nadaljni faktor je izobrazbena struktura delovnega kolektiva, ki nudi le redkim izvršilnim vrhu ustrezno podlago za razumevanje in odločanje o skupnih zadevah podjetja. Nastopajo še mnogi drugi elementi kot npr. obnašanje, ki sledi iz potrebe po disciplini pri rešitvi delovnih mest, po morebitnem strahu v smislu „ne zameriti nadrejenemu“ in tako naprej, in tako naprej.

Pri vseh teh razlagah je problem nesamoupravnega obnašanja, ki se kaže v izoliranosti večine kolektiva od dejanskega upravljanja, odločanja (naj bo ta izoliranost spontana ali rezultat manipulacije), PRVIČ v različnih faktorjih (povsem NOTRANJNEGA narave), ki izvirajo iz porazdelitve moči, kot se formira po nekem podjetju samemu lastnih načelih (npr. manipulacije ozke izvršilne skupine z večinsko, delavsko); in DRUGIČ v dejstvih, ki imajo izvir iz družbenih izvor in delujejo znotraj kolektiva preko (zunaj determinirane) zavesti in po lastnostih POSAMEZNIKOV, ki so njegovi člani (npr. slaba splošna izobrazba). Vsaj v obrisih je dano

družbeno okolje, znotraj katerega funkcionira posamezno podjetje, vzroke za obstoječe stanje, pa skoraj izključno iščejo v podjetju, kot izolirani skupnosti ljudi. Da se preseče odstopanje, oziroma zaostajanje z načeli, ki so postavljena kot normativ v ustavi, je treba torej težiti predvsem k spreminjanju razmer, k ustvarjanju možnosti za najširše zasnovano upravljanje, v delovnem kolektivu samem.

Problem in navodilo za reševanje sta dovolj resnična, opis stanja torej gotovo ustreza dejanskemu in kar kliče po spremembah. Podjetje pa ne živi svojega življenja samostojno, odmaknjeno od družbe, ki ga obkroža. Če abstrahiramo vmešavanje države v poslovanje podjetja, kar je, po mnenju nekaterih, prvi pogoj resničnega samoupravljanja, je v svojih poslovnih odločitvah (kakorkoli jih že sprejema) povsem neodvisno in ni podvrženo (v kontaktiranju z zunanjim svetom) nobenim podrejujočim vplivom, razen ekonomskemu; tudi v fenomenu, ki se imenuje „socialistična blagovna proizvodnja“, je podjetje kot se kaže nazven, samostojno, v svojem obnašanju pa je podrejeno slepm, objektivnim zakonitostim tržišča v vseh oziirih. Ob tem se nujno postavi vprašanje, v kolikšni meri je mogoče opazovati samoupravno funkcioniranje posameznega podjetja, ne da bi se upoštevala še ta okoliščina, ki tako zelo določa njegovo obnašanje nazven. Oziroma, v koliko je problem samoupravljanja podjetja le njegov lasten, notranji problem, in v njegovem okviru tudi razrešljiv.

Postavimo sedaj, kot da je uresničen princip idealnega, željenega samoupravljanja znotraj podjetja (s predpostavko, da „družba“ tudi dejansko teži za razreševanjem vseh navedenih parcialnih problemov), in ga soočimo s tem drugim željenim principom, blagovno proizvodnjo, podjetniškim proizvajanjem dohodka (ki je, poleg tega da je željen, v glavnem tudi že – ali pa SE – močno obstoječ). Vzemimo, s precejšnjim posiljevanjem predmeta, skrajno hipotetično, da so navedeni podjetniški problemi rešeni, PRI OSTALIH NESPREMENJENIH RAZMERAH. Vse informacije so dostopne vsem delavcem; vsi delavci podjetja imajo možnost (posredno ali neposredno) stalnega medsebojnega kontakta in kontakta z zunanjim svetom, ki ni več domena posameznih direktorjev in trgovskih potnikov; vsakdanje, splošne odločitve se sprejemajo strogo decentralizirano (ob ustreznih informiranosti o stanju podjetja kot celote), torej preko tekočega odločanja vseh delavcev, vsakega za področje (proizvod), kjer dela (katerega pozna); temeljne odločitve so seveda v pristojnosti celotnega kolektiva, preko kakšne izpopolnjene oblike delegatske zastopnosti; ustrezna izobrazba je dana vsem delavcem in pomanjkanje izobrazbe ne more biti podlaga nerazumevanju ali nezanimanju; možnosti manipulacije, strahu pred nadrejenimi zaradi vsega tega seveda odpadejo; država se ne vmešava, podjetje je v svoji politiki povsem samostojno; celoten delovni kolektiv upravlja kolektivno in vzajemno.

Ali je s to novo organizacijo (samo)upravljanja podjetja njegovo obnašanje nazven kaj spremenjeno? Odločanje o tem obnašanju je sedaj v enakopravni pristojnosti celotnega delovnega kolektiva. Ta kolektiv mora še naprej ustvarjati dohodek. Delavci-upravljalci morajo biti bitko za obstoj proti vsem ostalim delovnim kolektivom, proti vsem ljudem-potrošnikom svojih proizvodov, proti sebi samemu v svojem svojstvu neproduktivnega (akumulaciji odzemačnega) potrošnika. Prej (tj. v današnji praksi) je delavec le malo več kot izpolnjevalec nalog, ki so mu naložene po bolj ali manj ozki upravljalški skupini podjetja, ki zasleduje cilje izoliranega proizvajalca dohodka v tržnih razmerah. Sedaj (tj. v tem hipotetičnem primeru) pa je delavec na eni strani proizvajalec in na drugi resnični upravljalce. Da bi kot proizvajalec živel (da bi živel kot človek, posameznik; in kot tvorec koristnih dobrin za zadovoljevanje potreb družbe), se mu ni treba podrežati odtujenemu upravljalškemu centru – podrediti

pa se mora samemu sebi v tej funkciji. Kajti kot enotnost obeh, se mora delavec-upravljalce, da bo lahko živel kot delavec-proizvajalec, obnašati, funkcionirati v teh razmerah POPOLNOMA ENAKO kot prej odtujeni upravljalce.

Če se dosega ta cilj (proizvodnja dohodka) danes preko posebne motivacije vodilne specializirane upravljalške strukture podjetja, katere uspeh (in delno tudi osebni dohodki) je vezan na uspeh podjetja kot institucionaliziranega blagovnega proizvajalca, in ki vrši to svojo funkcijo NASPROTI večini kolektiva, z vspehovanjem njihove produktivnosti (njihovega truda, napora, neugodja) in z omejevanjem (kolikor je to mogoče) njihovih osebnih dohodkov, ki predstavljajo strošek za podjetje: pa se ta cilj v tukajšnjem hipotetičnem primeru dosega, ko upravljanje PO SVOJIM NOSILCIH ni ločeno od proizvajanja, v potrebi, da isti ljudje kot upravljalci omejujejo, priganjajo, „trpinčijo“, spodbujajo same sebe kot proizvajalce in kot ljudi. (Vseskozi velja predpostavka, da ob upravljanju celotnega kolektiva so vsi ti ljudje prav tako usposobljeni za to svojo funkcijo kot današnje ozke upravljalške skupine. V nasprotnem, tj. brez prej naštetih hipotez o kvaliteti delovnega kolektiva, privede popolno samoupravljanje v blagovnih razmerah zaradi nezmožnosti podrejanja trgu do propada vsakega posameznega podjetja in s tem do negacije samega blagovnega samoupravnega sistema.)

V kolikšni meri je potem predpostavka, da je v razmerah blagovne proizvodnje uresničen princip samoupravljanja v svoji idealnosti, popolnosti sploh smiselna, realna? Dokler ostanejo zunanje razmere nespremenjene takšne kot so, ali je sploh mogoče pričakovati, da so spremembe v notranjem upravljanju možne? Marx in Engels piše v Manifestu: „Ta despotija (stroja, nadzornika, buržuja; op.) je tem bolj malenkostna, tem bolj zoprna, tem bolj izkiva ogorčenje, čim bolj odkrito razglasa za svoj (zadnji) cilj – dohodek“ (MEID, 2., 597). Ali ni v teh razmerah gornja hipoteza (ki predstavlja razrešitev problema podjetniškega samoupravljanja ob upoštevanju le njegovih notranjih, od ostale družbe izoliranega razmer) le idealni miselni koncept, nerealen v odnosu do obstoječe stvarnosti? Dohodek ustvarjajoče podjetje je prisiljeno podrežati se neosebni, elementarni in zato toliko bolj vsedeterminirajoči sili trga; notranja organizacija takega podjetja pa mora biti, če naj podjetje eksistira, tem zahtevam povsem prirejena. V sistemu blagovne proizvodnje sta „anarhija v DRUŽBENI in despotizem v MANUFAKTURNI delitvi dela drug drugemu pogoji“ (Kapital I., 406). In poleg tega, ali so predstavitelj smiselni, človeški, enakopravni, kolektivistični principi notranje organizacije in upravljanja v podjetju, ki se mora v svojem obnašanju nazven podrediti nemišelnim, neracionalnim, razčlovečenim razmeram trga? „Torej sta avtoriteta v tovarni in avtoriteta v družbi glede na delitev dela v OBRATNEM SORAZMERJU“ (MEID, 2., 502).

Koncept, ki obravnava problem podjetniškega samoupravljanja, je izliko bolj pomanjkljiv, toliko manj ustrezen dejanskemu stanju, in še toliko manj sposoben dajati navodila za pozitivno preseganje, spreminjanje tega „neželjenega“ dejanskega stanja, kolikor manj v svojem obravnavanju upošteva razmere, znotraj katerih podjetje funkcionira. Torej, postavljen je bil željen, zahtevan princip samoupravljanja, kot je formuliran v ustavi (in ustavna načela postavljena kot dejanska norma razvoja). Naloga družbe je, da ta princip uresničuje tudi v praksi. Vsaj na grobo so bili nakazani okvirji, znotraj katerih je ta princip uresničen, oziroma omejitve, ki izvirajo ob njegovem uresničevanju in širših prevladujočih družbeno-ekonomskih razmerah. Gotovo je samoupravljanje, ne le v podjetju, tudi v celotni ekonomski sferi in v celotni družbi, temeljni smoter našega razvoja, temeljna željena družbeno-ekonomska kvaliteta.

Franeč Drenovec

PRIHODNOST JAVNIH OBČIL

Pod tem naslovom je ljubljansko DELO v svoji sobotni prilogi 4. oktobra 1975 objavilo poglavje iz znanstvene razprave zahodnonemških znanstvenikov Hagena Wanhauerja in Ernesta Schmackeja. Svojo razpravo oz. trditve nemškega znanstvenika opirata na številne napovedi razvoja vseh področij človekove dejavnosti do leta 2000. V DELU smo lahko prebrali, kakšne so razvojne možnosti javnih občil, predvsem pa tehničnih sredstev za informiranje. V omenjenem prispevku Wanhauerja in Schmackeja smo se znašli „face to face“ s celo goro na prvi pogled vzpodbudnih podatkov. Velik razmah tehničnih informacijskih sredstev in s tem njihova precejšnja pocenitev se nam obetata že v najbližji prihodnosti, saj avtorja trdita, da bodo že v tem desetletju, najpozneje pa leta 1980 računalniki dvajsetkrat cenejši kot danes. Cena telefonskega pogovora s katerekoli točke zemeljske krogle se bo zmanjšala za 80 do 90 odstotkov, ect. Razvoj kablске televizije, laserske tehnika, napovedani „zlati vek“ časopisov (razmah poljudnoznanstvenih časopisov, ki bodo, po mnenju avtorjev, osvetljevali probleme podobnih področij in bodo imeli specifično vlogo prevajalca za specialiste in tudi amaterje), radiodifuzija se zdalec ni izkoristila vseh svojih možnosti, skratka razvoj „mass media“ ima velike perspektive, ki jih velja temeljito izkoristiti in z njimi povezati človeštvo v eno samo skupnost – kakšno, pa iz prispevka ni razbrati. Svojo napoved avtorja zaključujeta z ugotovitvijo, da „znanstveniki sodijo, da bodo v zadnji tretjini sedemdesetih let lahko izdelali računalnik, ki bo sposoben brati vsak rokopi s hitrostjo 50 znakov na sekundo, že v začetku sedemdesetih let pa modele, ki bodo sposobni ločiti nekatere zvočne ukaze... sčasoma pa bodo izdelali tudi stroje, ki bodo oddajali rezultate neposredno na zaslon.

Kaj bo to pomenilo za javna občila, pa nam seveda šele videti.

Prepričan sem, da omenjena znanstvenika resnično nista imela v mislih drugega vprašanja. In vendar – kaj bo to pomenilo za človeka, za razvoj njegove osebnosti, za uveljavljanje te osebnosti kot najvišje vrednote v sodobnem svetu, svet, ki s svojimi praktičnimi dejanji in akrepanji jasno kaže na vse kaj drugega kot si človeštvo – ena sama skupnost lahko želi. Zamotana pota politike in tej politiki služilne znanosti vodijo stran od tega vzvišenega cilja. Človek vse očitneje postaja (ostaja) le delček v brezoblični množici modernih sužnjev tiste elite, ki si je prigrabila pravico odločanja o vsem in vsakem, tiste elite, ki obvladuje moč in z njo tudi najvišjo človekovo duhovno dejavnost-znanost. Da, tudi znanost, čeprav se ona sama zaveda svoje vloge. Te vloge se skuša otresti, a vedno ostaja le znotraj tistih meja, ki so vrhovni eliti pogodu.

Čeprav tu mislim tudi na Orwella, imam v mislih predvsem takega človeka in tako družbo, ki jo je za cilj vsemu človeštvu postavil Marx, in dejstvo, da se ta cilj prav temu človeštvu ne približuje in je še vedno živi svojo predzgodovino.

To ni črnoglednost, ni pesimizem, teveč je le neidealiziran pogled na tisto stvarnost, ki se ne meni za človekove želje in upanja, ampak se ravna edinole po prostituiranih zakonih politične ekonomije, ima svoj odraz v fetišizmu blaga in veruje v svojega edinega boga – denar.

Dejstvo je, da človeštvo vse bolj postaja ena sama skupnost in sicer ogrožena skupnost. Danes, ko smo priče vse številnejših revolucijam tistih, ki so zatirani, opazujemo tudi prilagodljivost kapitalizma, ki je po zgodovinski nujnosti obojen na prepada a še vedno kljubuje vsem napadom nove družbeno-ekonomske ureditve. V razmerah, ki terjajo svetovno komunistično revolucijo, se oblikuje nov fenomen – mednarodna javnost (na tem mestu razumimo to javnost le kot vsoto nacionalnih javnosti zaradi še vedno prisotnih heterogenih nacionalnih interesov, ko je le nekaj najpomembnejših komponent vsesplošnega razvoja istočasno prisotnih v vsem svetu). Vse večji razvoj „mass media“, skupna nevarnost pred svetovno katastrofo, naj bo vojaško (atomska bomba) ali ekološko (zastupljanje življenjskega okolja), ekonomski razvoj, ki se ne more več vezati le na nacionalno ekonomijo, mednarodno tržišče ect., povezuje milijardo človeštvo v eno samo ogroženo skupnost.

Ničesar ni, kar bi kaj pomenilo kot dokaz da vsestranski razvoj tehnologije, tudi tiste v obstoječem sistemu informiranja, pozitivistični pristop k obravnavanju javnega obveščanja in ne nazadnje preuranjeno oblikovanje nečesa, kar naj bi nekoč, v določenem zgodovinskem trenutku, bilo mednarodna javnost, vodi k dejanskemu očlovečenju človeka. Vse to služi nekemu interesu, ki ni interes človeka kot takega. Temu abstraktnemu interesu služi tudi zaslepljevanje vsega človeštva, ki živi svoje specifično življenje znotraj svojih nacionalnih skupnosti, z nenehnim ponavljanjem vsakodnevno izrabljane gesla o najtesnejši povezanosti vseh ljudi v mednarodno, svetovno javnost, ki ji je edini cilj vsestranski razvoj vseh. Dejanska mednarodna javnost bo mogoča le v Marxovem „kraljevstvu svobode“, v asociaciji svobodnih proizvajalcev – v komunizmu.

Vendar, kakšna naj bo javnost, ki izgubi svoje nasprotje v človeku odtujenih oblikah (politika, birokracija itd.). Taka javnost pomeni negacijo same sebe. Zato nam kot najlepše sanje, toda sanje, ki se bodo nekoč uresničile, zvane Marxove besede iz Pariških rokopisov (1844): „Komunizem, kot pozitivna odprava privatne lastnine, kot človeške samoodtujitve in

zato kot dejansko prisvajanje človekovega bista po človeku in za človeka, zategadelj kot popoln, zavestno in znotraj vsega bogastva dozdajšnjega razvoja nastali povratek človeka za sebe kot družbenega, tj. človeškega človeka... Komunizem je rešena uganka zgodovine in ve, da je ta rešitev“.

Človeštvo v tem našem trenutku to uganko še rešuje in se vse bolj zaveda, da ta uganka resnično je uganka celotnega človeštva. Še vedno obstajata vsaj dve alternativni. Kiberneti-

zacija človeškega življenja kot popolna osvoboditev človeka ali pa kot totalna represija, stanje, v katerem bo človek igral vlogo modernega sužnja modernemu stroju, izdelku človekovega duha za popolno negacijo človekove osebnosti. Torej nas enostransko obravnavanje človekovih razvojnih možnosti ne more zadovoljiti. Naša dolžnost je, da dvomimo o vsem, kar nam ponuja le določeno metodo in nič ne pove o rezultatu, ki odloča o naši usodi.

Mitja Košir

FORD: BOŽO FLAJSMAN

Ceprav sem navedel politični strip kot obliko stripa, ki je razvila v času krize tradicionalnega avanturističnega sciencefiction epskega stripa, torej v zadnjih desetih letih, je tudi res, da je bil strip le redkokdaj nepolitičen. Samo da je bila politična komponenta prisotna posredno, preko določenih družbenopriznanih vrednot: vsi stripi, ki so jih pošiljali v svet Sindikati, niso nikdar napadli ameriške družbe an Ameriškega načina življenja, še več, vedno so dokazovali, da je ravno Amerika — oziroma njen druženi del, tista dolgo iskana in končno najdena država, kjer obstaja največja možnost za realizacijo vseh posameznikovih ambicij in dosego popolnega osebnega zadovoljstva ob delu in dejavnostih, ki koristijo tudi širši družbi. Leta tisočdevetstopenedesetega pa pripiše J. Feiffer podpredsedniku Rockyju naslednje modrovanje: „Mi smo velika država, Jerry (G. Ford, op.A.G.). In veliki smo zato, ker živimo v svobodni ekonomiji. In ker živimo v svobodni ekonomiji, pripada ekonomija ljudem. Ker pripada ljudem, si jo ljudje lahko kupijo. Ljudje, ki smo jo kupili, smo Laurence, David in jaz. „Miki Mišek kakor da se je v zemljo udri ali pa postal častni občan Novega Sada zaradi posebnih zaslug v okviru delovnega kolektiva Dežje novine.

Ažuren politični strip, ki je najbolj razvit v deželah parlamentarnih demokracij v krizi (ZDA, Italija, Francija), predstavlja skoraj vsakodnevno konfrontacijo z notranjo in zunanjo politiko neke države, njeno uradno ideologijo in „tipičnim prebivalcem“. V večini primerov so to pretežno kontemplativni stripi, slika je le malo važna, zelo preprosta toda učinkovita.

Poleg tipičnih političnih stripov, katerih primerke dajem kot ilustracijo dopolnilno članku, so se v zadnjih letih pojavile razne parodije junakov tradicionalnih stripov, ki s smešjem Miki Mousa ali Tarzana smešijo pravzaprav vrednote, na katere so prisegli ljubimci naših staršev. Ko Miki zašliši svojo, po Disneyevi volji, večno zaročenko, mu gre na kozlanje, Pichajev Tarzoon se prestraši najmanjšega šuma iz džungle, Atena resda pomaga Parisu ugrabiti lepo Heleno impotentnemu Menelaju, toda Paris preleži noč z njo (oziroma sploh ne leži, pač pa pošteno gara, dokler ne omahne utrujen in gre lepa boginja skupaj s Heleno odkrivat skrivnosti s Saphinega vrta), Kirka je držala Odiseja na permanentnem fiks... Vsi miti preteklosti padejo pred erotično elaboracijo. Večno zaročenstvo in srčki včeraj, fuk in AH!! danes.

Oziroma ne samo danes: Jugoslovanski predvojni erotični re-elaborat Sneguljičice je vsem zainteresiranim povedal, da palčki niso samo hodili s krampi iskat Radenske in njenih treh src, temveč da so mnogo raje osvajali Sneguljičino srce, in to od spredaj, od zadaj, s strani, in na še vse ostale načine. Princ pa je takoj poskrbel za Sneguljičino kožušček — verjetno zato, da ji ne bi bilo preveč mraz. Kakorkoli že, dejstvo je, da razni re-elaborati zahtevajo zgledno poznavanje osnovnega teksta ali dogodka, kakor tudi sedanjosti. Le tako ima parodija zaželeni učinek, ki ni samo šokirati, temveč tudi zamisliti se nad vsem institucionalnim, ofcielnim, neresničnim.

Erotika je prisotna tudi v družbenokritičnih stripih Reiserja, Wolinskega, Claire Bretecher... Pri Crumbu je bilo obdobje, ko je, razočaran nad publiko, ki je prebirala njegove stripe in dojemala Fritz the Cata kakor sorodnika raznih Mikijev in Donald Duckov, ustvarjal samo še že na pomograjlo meje stripe. Vendar je njihova erotika dokaj drugačna od erotike iz stripov-parodij. Erotika v družbenokritičnih stripih je boleč, nesproščen seks, rezultat splošne zafrustriranosti posameznika in družbe, ki išče ravno lastno spolnost odgovor na vprašanje smiselnosti lastnega počenja. Oziroma pričakuje, da bo lahko skozi in preko spolnosti preživel vedno hujši ritem „življenja“. Kakor da bi šlo za nadaljevanja poskusov presežanja vsakdanjosti, ki so jih poznali — vsaj v tej obliki — v vseh „gnilih“ družbah, od dekadentnega Rima preko absolutističnih dvorcev in angleških proletarskih četrti do danes.

Težko je postaviti hipoteze o prihodnosti tako koncipiranega in risane erotičnega stripa. Vsekakor bi tak strip v družbi, ki ne gradi svoje moči in gospodstva na seksualni (in ne samo seksualni) represiji izgubil svojo osnovno poanto kritike vsega obstoječega. Vendar takšne družbe še ni. Niti pri nas, čeprav smo boja najdlje na poti v socializem; če mi kdo ne verjame, naj stopi do najbližnjega kioska ali Sloji

E. LUNARI, KIGA TUKAJ PREDSTAVLJA S STRIPOM „GIRIGIRI“ JE VLEZEL ENO VARNOSTNO SAMOSTOJNO IL. STRIPARJEV, V ENI IZNEŠ STEVILK „POREDEK“

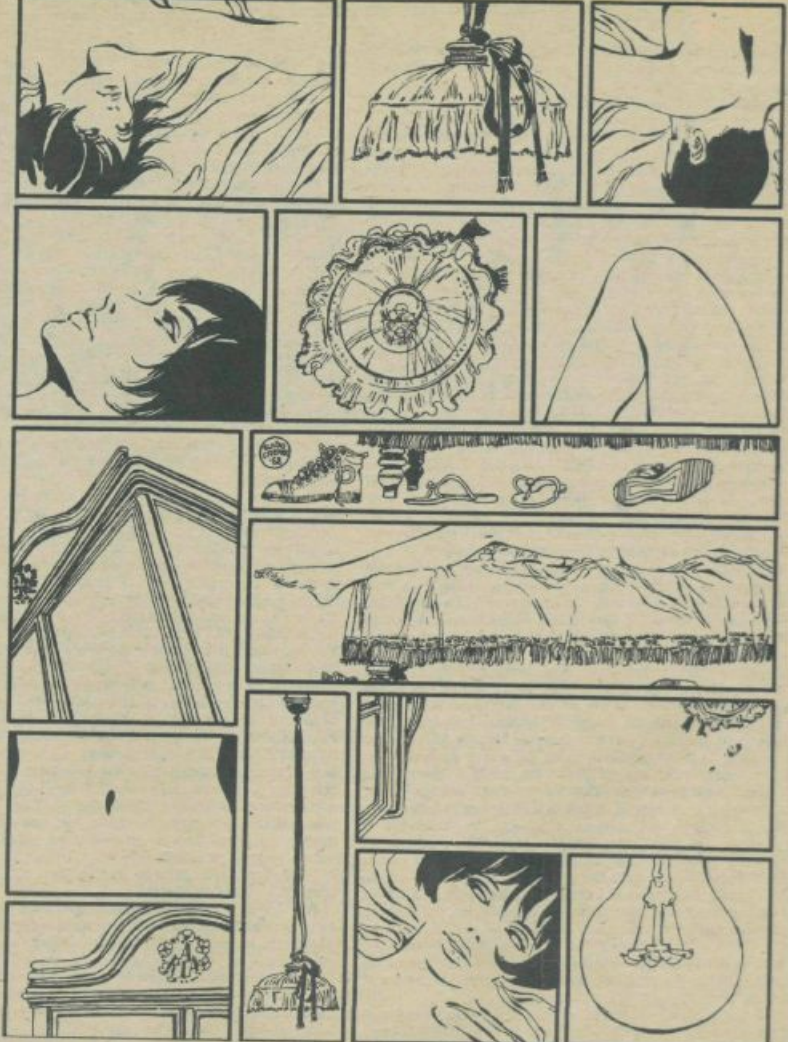

podobne kinodvorane. Ti stripi ne bodo izgubili svoje ostrine vse dokler bo emancipacija vseh od vsega zgolj politična ne pa socialna. Dvom v prihodnost erotične obravnave družbenokritičnega stripa se pojavi takrat, ko začnemo razmišljati o dejanskih možnostih vplivanja, ki jih ima kritika, izražena na tak način. Vendar je to dvom v revolucionarno poslanstvo vseh komunikacijskih sredstev kot oblikovalcev (in zastopnikov?) javnega mnenja. In strip je nedvomno eno izmed teh sredstev. Toda, v kolikor je prva faza spreminjanja česarkoli osvestitev posameznikov in družbe vse do zavedanja, da je „neka gnila v tej deželi“, potem imajo tudi družbenokritični erotični (kakor tudi politični) stripi nedvomno pomembno družbeno vlogo. Vloga, ki se jo marsikatera družba zaveda; baje so zlasti Kubanci zelo razvili politični strip, vendar ne vem, kolikor je ta strip zgolj propagandno deklarativen in koliko kritičen.

V nobenem primeru ne smemo pozabiti na razna izkoriščanja stripa kot izrednega sredstva, izkoriščanja sublimiranih želja pripadnikov neke družbe preko stripa: od family stripov, ki so bralcem ugajali predvsem zato, ker so jih prepričevali, da se v drugih družinah, tako rekoč pri sosedu, dogajajo povsem iste stvari, in da tudi (vse) druge tarejo isti problemi, kot njih, do modernih erotičnih stripov, ki ugajajo z vseh strani zafrustriranemu produktu (produktu, ne članu!) represivne kapitalizacije (ne samo in zgolj kapitalistične) družbe ne zato, ker na vsaki sličici mrgoli bajno prstih in maksimalno slečenih mladih lepotic, temveč predvsem zaradi njihovega skorajda obsedeno ninfomanskega predajanja vsem moškim preko (spolnih) odnosov, iz katerih pride taisti moški s polmetersko dvajsetkilsko batino kot popolni zmagovalci, ki se mora -ubogi revček- otepati nasilnih lepotic, ki hlepe in hrepene po njem, ter hrope pod njim. Kot stripi te vrste se pojavljajo predvsem razne „mračne“ zgodbe o Luciferju in njegovih svečenicah, od seksualno nenasihtih in krvoločnih vampirk do raznih stoletnih babur, ki ponovno dobe svojo nekdanjo (nad) naravno lepoto z dosmrtno in zlasti posmrtno zaobljubo svojemu gospodarju — gospodu zla. Njihove družice so razne Jungle in Wanelle, ki žive svoje avanture in gasijo glad po dedcih v domovini Tarzanov in malih renderjev, kot kake njihove boljše polovice. Fantazije vsekakor ne manjka, le da je ta fantazija pogosto vprežena v vajeti na osnovah iluzorne seksualne desublimacije gradečega kapitala. Vendar že poprečen poznavalec stripov tega žanra opazi precejšnjo revščino vizualne komponente: dekleta, kakor da so prišla vsa s tekočega traku, le finalist, lasučar, jim je nataknil na glave lasulje različne barve in pričeske.

Le še besedico ali dve o stripih, ki si privoščijo izključitev narativne (pripovedne) komponente, torej oblačkov, raznih „uvodov“ in onomatopoj, in ki določeno situacijo orisejo. Pri teh, tako imenovanih deskriptivnih stripih gre za prostorsko grafično analizo. Taka prostorska analiza zavzema lahko le del določenega stripa, vendar je, kolikor je avtor risbe odličen grafik, bolj zgovorna od tisoč besed. Mojštra takega načina izražanja, kot je na primer Crepax, pa ne najdemo vsak dan! (oglejte si strip oz. stranico iz Valentine in mislite si, kako bi bilo, če bi suhoparno pisalo: in potem sta bila srečna.

GOMISCEK TONI

Stranica iz Valentine (guido crepax)

